

BELÜGYMINISZTER

1-a/220/69.

2pl el

202/13/3

Dr. Tóth Lajos

Simon György

Borbándi János elvtársnak,
MSZMP KB Közigazgatási- és Adminisztratív
Osztály vezetője

B u d a p e s t .

Dr. Tóth Lajos

Varga Zoltánné

Kedves Borbándi Elvtárs!

A Belügyminisztérium felderítést folytatott a sátoraljaujhelyi fogházból 1944. március 20-án kitört -többségükben politikai elítéltek - törvénytelen kivégzése ügyében.

Javaslom a Koordinációs Bizottság legközelebbi ülésén az anyag megtárgyalását.

B u d a p e s t , 1969. február 15.-

Elvtársi Üdvözlettel:

Bankei András /

Magyar Országos
Levéltár

9/1

Simon György

Varga Zoltánné

Dr. Tóth Lajos

E L Ő T E R J E S Z T É S
a Koordinációs Bizottsághoz.

A Belügyminisztérium felderítést folytatott a sátoraljaujhelyi fogházból 1944. március 20-án kitört, többségükben politikai elítéltek törvénytelen kivégzése ügyében.

A feldolgozás során megállapítást nyert:

A kitörés során a fogházból kb. 120 személy jutott ki. Egy részük Sátoraljaujhely területén német katonai egységekkel tüzharcba keveredett és eközben meghalt, vagy fogságba esett. Kisebb részük pedig csoportokba verődve kijutott a közeli hegyekbe. Az elfogottak közül 51 főt bíróság elé állítottak és ennek során 13 főt halálra, míg a többieket különböző időtartamu börtönbüntetésre ítélték. A hegyekbe menekültek egy részét a csendőrök 3-4 nap alatt elfogták és közülük többet az elfogás után törvénytelenül kivégeztek a következők szerint:

- Alsóregmecen elrejtöztek közül a falu lakói 5 főt elfogtak, ezeket a csendőröknek átadták, akik a Ronyva patak partján kivégezték őket. A kivégzést Gy. Komjáthy István és Benedek Áron csők. hajtották végre.

Az 5 személy kivégzése után a kutatás során a csendőrök a faluban még 2 személyt elfogtak. Ezeket a helyszínen kivégezték. Elfogásukban Csurri Pál, Biró Lajos és Tóth József csendőrök vettek részt. Az adatok arra engednek következtetni, hogy a kivégzést is ők hajtották végre.

- Egy 16 fős csoportot a csendőrök Pálháza térségében fogtak el. Az elfogás során két személy életét veszítette. Emellett többen megsebesültek. Koleszár János sebesültet pedig beszállítás közben a csendőrök taposták halálra.

Az akcióban résztvevő csendőrök személye nem ismert. Feltehetően azt a pálházi csendőrőrs beosztottai hajtották végre.

- Egy további csoportot Mikóháza térségében fogtak el. Az akcióban Borbély Viktor cső. parancsnoksága alatt ugyancsak Benedek Áron, Csuri Pál és Biró Lajos csők. vettek részt. Állításuk szerint az elfogás után 3, illetve 6 főt végeztek ki törvénytelenül. Borbély Viktor vallomása szerint a kivégzést Benedek Áron hajtotta végre, aki ezt a meghallgatásakor tagadta. Az adatok arra utalnak, hogy a felelősséget igyekeznek egymásra háritani.

Csuri Pál és Biró Lajos csők. meghallgatásuk során tett vallomásuk szerint az elfogottak helyszínen történő kivégzésére dr. Vámos József cső. szárnyparancsnok - aki a megszökött személyek elfogására szervezett akciót irányította - adott utasítást azzal, hogy foglyokat élve nem szállíthatnak be.

A fentieket Sprencz Miklós, Rusznyák József és Hornyák András alsó-regneci lakosok és volt csendőrök meghallgatásáról felvett jegyzőkönyvek, valamint egyéb anyagok bizonyítják.

A fentiek alapján az ügyre nézve az 1945. évi VII. törvénnyel törvényerőre emelt, az 1440/1945. /V.1./ ME. sz. rendelettel módosított és kiegészített 81/1945. /II.5./ ME. sz. rendelet 11.§.5.pontjában meghatározott háborús bűncselekmény alapos gyanuja megállapítható és e bűntett elkövetésével alaposan gyanúsítható:

- Dr. V á m o s József /Zalaegerszeg, 1915. Semetka Margit/ nős, pkiv.volt cső.fhdgy.büntetlen előéletű, önálló műszaki rajzoló, Budapest, VIII., Ór u.9.
- B e n e d e k Áron /Köpec, 1917. Benedek Matild/ nős, pkiv.volt cső. büntetlen előéletű, ERDERT Vállalatnál művezető, Mátészalka, Budai Nagy Antal u. 29.
- B i r ó Lajos /Székelyabád, 1918. Nagy Eszter/ nős, pkiv. büntetlen előéletű, segédmunkás, Dombóvár, Babits Mihály u. 39.
- B o r b é l y Viktor /Kaba, 1896. Békési Eszter/ nős, pkiv.nyugdíjas, büntetlen előéletű, Tiszalök, Kossuth L.u.3.
- C s u r i Pál /Sándorfalva, 1913. Temesvári Etel/ nős, pkiv. egyéni gazdálkodó, büntetlen előéletű, Sándorfalva, Munkácsy u. 24.sz. alatti lakosok.

Fentiek mellett az ügyben bűncselekmény alapos gyanújával merült fel Gy. Komjáthy István /Ponorce, 1910./ nős, pkiv.volt cső. büntetlen előéletű, alkalmi munkás, csehszlovák állampolgár, Csehszlovákia Ponorce 20 sz. alatti lakos. Bűnös tevékenységére vonatkozó, az eljárás során keletkezett anyagokat a jogsegélyegyezmény alapján a csehszlovák állambiztonsági szerveknek átadjuk.

Az ügyben szereplő Tóth József volt cső. időközben meghalt.

Az eljárás előreláthatóan az előzőekben említetteken túl másokat az esetben érint, ha a pálházai akció tekintetében újabb személyek merülnek fel terhelő adattal. Ezek száma előreláthatóan 1-2 fő lehet.

Fenti tevékenység miatt a volt csendőrökkel szemben ez ideig eljárás nem folyt.

Ügyükben javaslom a büntető eljárás lefolytatását, előzetes letartóztatásba helyezésük mellett.

B u d a p e s t, 1969. február 14. | 7.

/ Benkei András /
belügyminiszter

Magyar Országos
Levéltár